

Liiallinen valta sokaisee - myös ay-liikkeen

SAK:n puheenjohtaja Jarmo Eloranta totesi 3.4.2021 blogissaan ”Myrkyllinen työmarkkinakeitos*”, että ”Työehtosopimusten yleissitovuus on rehellisten, velvoitteensa hoitavien, henkilöstöstään huolehtivien yrittäjien etu”. Elorannan kirjoitus käsitteli teknologiateollisuuden ilmoitusta työmarkkinatoiminnan uudistamisesta, mikä voi johtaa siihen, että yleissitovuus katoaa teknologiateollisuudesta, kuten se katoaa metsäteollisuudesta.

Ymmärrän periaatteessa SAK:n puheenjohtajan huolen. Lähtökohtaisesti olisi tietenkin hyvä, jos samalla toimialalla samanlaisia tuotteita valmistavat yritykset pelaisivat samanlaisilla pelisäännöillä. Tuohan olisi kaikkien kannalta suhteellisen reilua. Ja on myös totta, että mahdollinen ”alipalkkaus” ja työvoiman hyväksikäyttö voivat viedä markkinoita rehellisiltä yrittäjiltä.

Yleissitova työehtosopimusjärjestelmä ei tosiasiallisesti kuitenkaan johda yritysten väliseen tasa-arvoon, kuten Eloranta antaa ymmärtää, vaan nimenomaan epätasa-arvoiseen kohteluun. Yleissitovaa työehtosopimusta noudattavat järjestäytymättömät yritykset joutuvat noudattamaan huonompia työsuhteen ehtoja kuin niiden kanssa kilpailevat järjestäytyneet yritykset, paikallisen sopimisen kielloista johtuen. Se, että tuo epätasa-arvo on ay-liikkeen mielestä reilua toimintaa, osoittaa sen, että kyse on lähinnä vain ay-liikkeen valtapelistä.

Muutoinkin ay-liikkeen toiminta työehtosopimusrintamalla on hyvin ristiriitaista, mikä osaltaan myös johtaa yritysten epätasa-arvoiseen kohteluun, ainakin elintarvikealalla. Toisaalta ay-liitto SEL käsittelee koko elintarvikealaa yhtenä kokonaisuutena ja toisaalta se samanaikaisesti käsittelee jokaista elintarvikealan toimialaa erillisenä kokonaisuutena. Käytännössä tämä ristiriitaisuus ilmenee siten, että SEL vaatii jokaisella työehtosopimuskierröksellä viidelle eri elintarvikealan toimialalle tasasuoruiset palkankorotukset**. Samanaikaisesti SEL pitää kuitenkin kynsin hampain kiinni siitä, että leipomoiden työntekijöitä koskeva työehtosopimus on jäykempi ja yrityksille kalliimpi kuin muut elintarvikealan työehtosopimukset. Suurimpia maksajia tässä kummajaisuudessa ovat työvoima- ja käsityövaltaiset leipomo- ja konditoria-alan yritykset. Eli ne yritykset, joilla jo muutenkin on elintarvikealan korkeimmat työvoimakustannukset.***

Kun ay-liike ei kykene uudistumaan, on hienoa, että teknologia- ja metsäteollisuus yrittävät saada muutoksia aikaiseksi. On selvää, että ay-liikettä tarvitaan myös tulevaisuudessa Suomessa ja sillä on aina oma tärkeä roolinsa yhteiskunnassa. Mutta nyky muodossaan tärkeintä ay-liikkeelle näyttää olevan vain nykyisen valta-aseman säilyttäminen.

Valta sokaisee ja totaalinen valta sokaisee totaalisesti, riippumatta siitä onko kyse ay-liikkeen tai suuryritysten johtajista,



valtaa käyttävistä virkamiehistä tai vaikka pääministereistämme. Sen takia ”valta” tarvitsee aina vastapainon, jotta vahvimmissa asemassa oleva taho ei käytä valtaansa väärin. Vallanpitäjiä pitää valvoa, ja jos valvovaa järjestelmää ei muutoin ole, silloin tarvitaan tasavahva taistelupari, joka suitsii lisää valtaa hamuavaa tahoja. Parhaimmillaan työnantaja- ja työntekijäpuoli voivat olla tasavahva pari, mutta se edellyttää, että myös työnantajapuoli uskaltaa tarvittaessa haastaa ay-liikkeen mahtiasemaa. Ay-liike on luonnollisesti nyt ihmeissään, kun metsäteollisuus ja teknologiateollisuus eivät automaattisesti toimi ay-liikkeen haluamalla tavalla, ja sen takia ay-liikkeesä varmasti mietitään kuumeisesti keinoja, miten nuo uskaliaat liitot laitettaisiin takaisin ruotuun.

Ay-liike on ollut viime vuosikymmenet Suomessa valtansa huipulla, eräänlainen valtio valtiossa, joka on todellisuudessa päättänyt kaikista niistä asioista, joista se on halunnut päättää. Muut tahot ovat vain lopulta tehneet siten kuin ay-liike haluaa, eduskunnasta lähtien.

On vähintäänkin erikoista, että Suomessa on taho, joka vaatii toisille tahoille aina vaan lisää maksuja ja veroja, mutta samainen taho on Ylen MOT:n 1.3.2021 julkaiseman selvityksen mukaan itse saanut viimeisen 10 vuoden aikana yli 900 miljoonaa euroa verovapaita osinkoja. Ja kyseinen taho pitää tuota vielä oikeudenmukaisena, ihmettelee asiasta nousutta kohua ja kokee sen lähinnä vain työnantajapuolen hyökkäyksenä ay-liikettä vastaan. Mielenkiintoinen yksityiskohta tähän liittyen oli myös, kun Ilta-lehti 10.3.2021 uutisoi, että palvelualojen työntekijäliitto PAM käynnistää yt-neuvottelut taloudellisista ja tuotannollisista syistä johtuen. Iltalehden mukaan ”PAM on asuntosijoittaja Kojamon 8. suurin omistaja”, ja sen ”osakepotin arvo on tällä hetkellä 111,5 miljoonaa euroa”. PAM:n toiminnanjohtajan mukaan ”omaisuus on tarkoitettu työtaisteluiden rahoittamiseksi eikä päivittäisen toiminnan pyörittämiseen”, joten PAM:n talouden tasapainottaminen johtanee henkilökunnan vähentämiseen.

Mika Väyrynen

*<https://www.sak.fi/ajankohtaista/blogi/myrkyllinen-tyo-markkinakeitos>

** Kaikkien elintarviketyöntekijöiden, myös leipomotyöntekijöiden, palkkoja korotetaan 1,9 %:n yleiskorotuksella 1.5.2021.

*** Kirjoitin pääkirjoituksessa 7/2020 eri elintarvikealojen ”tasa-arvoisista” palkankorotuksista, mutta ”epätasa-arvoisista” työehtosopimuksista, joista toiset hyötyvät enemmän kuin toiset. Ohessa linkki tuohon kirjoitukseen <https://www.leipuriliitto.fi/leipurilehti/paakirjoituksia/2020/>